

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum vnus angelus alii loquatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

...sibilis & cognitio ipsius visibilis. & secundum hoc Dion. in Eccle. Hierar. c. 5. dicit, quod ordo diaconorum est ad purgandum institutus, sacerdotum ad illuminandum, Episcoporum ad perficiendum. quia. s. dyaconi habebant officium super Cathecuminos & energuminos, in quibus sunt dispositiones contrariae illuminationi, quae eorum ministerio remouentur. sacerdotum autem officium est populo sacramenta communicare, & ostendere, quae sunt quasi quaedam media, quibus deducimur in diuina: Episcoporum autem officium est populo aperire spiritalia, quae erant in sacramentorum significatione uelata.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dicit Dion. 7. c. Eccle. Hier. purgatio in angelis non est intelligenda ab aliqua impuritate, sed solummodo a nescientia.

Ad SECVNDVM dicendum, quod aliqua negatio, uel defectus est ex natura dupliciter. Vno modo, quasi sit natura debitu talē negationē habere, sicut non habere. rōnē est naturalē alino, & hōi naturalis defectus numquā remouet talē naturā remanente. Alio modo, quā non est naturae debitum, talē perfectionē habere, dē esse negatio ex natura, & p̄cipue q̄ natura facultas non sufficit ad hōi perfectionem acquirendā, & talis naturalis defectus tollitur: sicut de ignorantia quam pueri habent, & de defectu gloriae qui a nobis tollitur per gloriae collationē, & similiter etiam ab angelis nescientia aufertur.

Ad TERTIVM dicendum, quod illuminatio & purgatio se habet in acquisitione scientiae angelicae, sicut generatio & corruptio in acquisitione formae naturalis, quae quidem sunt unum subiecto: differunt autē ratione.

Ad QVARTVM patet responsio ex dictis.

Ad QVINTVM dicendum, quod perfectio non accipitur in proposito respectu totius cognitionis angelicae: sed respectu unius cognitionis tantum, quae perficitur dum in cognitione alicuius rei perficitur.

Ad SEXTVM dicendum, quod sicut forma est quoddammodo causa materiae inquantū dat ei esse actū, quodam uero modo materia est causa formae, inquantū sustentat ipsam: ita etiam quoddammodo ea quae sunt ex parte formae sunt priora his quae sunt ex parte materiae, quaedam uero e conuerso. & quia priuatio se tenet ex parte materiae, ideo remotio priuationis est prior introductione formae naturaliter secundum ordinem, quo materia est prior forma, qui dicitur ordo generationis: sed introductio formae est prior illo ordine quo forma est prior materia, qui est ordo perfectionis, & eadem ratio est de ordine illuminationis & perfectionis.

ARTICVLVS IIII.

Primum unus angelus alij loquatur.

QVARTO queritur, utrum vnus angelus alij loquatur. & videtur quod non. quia, ut dicit Greg. in Mora. 18. & super illud Iob 28. Non adequabitur ei aurum uel uitrum, tunc erit vnus conspicibilis alteri, sicut nunc est unusquisque sibi: sed nunc non oportet quod aliquis sibi loquatur ad hoc, quod conceptum suum cognoscat. ergo nec in patria erit necessarium, ut vnus alteri loquatur ad suum conceptum demonstrandum. ergo nec in angelis, qui sunt beati necessaria est locutio.

¶ 2 Præt. Greg. ibidem dicit. Cum vnusquisque uult attenditur, simul & conscientia penetratur. ergo non requiritur ibi locutio ad hoc, quod vnus alterius conceptum sciat.

¶ 3 Præt. Maximus in com. super Eccle. Hier. 2. c. sic dicit de angelis loquēs. In incorporalitate cōsistētēs,

A & in alterutrum accedentes & discedentes, omni sermone expressius alterutrorum sensus speculantes, quodammodo mutuo disputant per silentium uerbi edicantes alterutris: sed silentium locutioni opponitur. ergo angeli cognoscunt inuicem sensus suos sine locutione.

¶ 4 Præt. Omnis locutio est per aliquod signum: sed signum non est nisi in sensibilibus: quia signum est praeter speciem quam ingerit sensibus &c. ut habetur 1. dist. 4. sentent. ergo cum angeli non accipiant scientiam a sensibilibus non accipient cognitionem per aliqua signa, & ita nec per locutionem.

¶ 5 Præt. Signum videtur esse id, quod est notius quo ad nos, minus autem notum secundum naturam, & secundum hoc distinguit Com. in princ. libi. Physic. demonstrationem signi contra demonstrationem simplicem, quae est demonstratio propter quid: sed angelus non accipit cognitionem ex his quae sunt posteriora in natura. ergo nec per signum, & ita non per locutionem.

¶ 6 Præt. In omni locutione oportet esse aliquid, quod excitet audientem ad attendendum uerbis loquentis: quod apud nos est ipsa uox loquentis: hoc autem non potest poni in angelo. ergo nec locutio.

¶ 7 Præt. Ut Plato dicit, sermo ad hoc datus est nobis, ut cognoscamus uoluntatis indicia: sed vnus angelus cognoscit indicia uoluntatis alterius angeli per seipsum quia sunt spiritalia & oīa spiritalia ab angelo eadē cognitione cognoscuntur. unde cū angelus per seipsum spiritali naturam alterius angeli cognoscat, per seipsum cognoscat uoluntatem ipsius. & ita non indigent aliqua locutione.

¶ 8 Præt. Formae intellectus angelici ordinatur ad cognitionem rerum, sicut rationes rerum in Deo ad earum productionem, cum sint similes eis: sed per rationes ideales producit res & quicquid est in re uel intus uel extra. ergo & angelus per formas intellectus sui cognoscit angelum & omne quod est intrinsecum angelo: & ita cognoscit conceptum eius, & sic idem quod prius.

¶ 9 Præt. Locutio in nobis duplex est scilicet interior & exterior, exterior autem in angelis non ponitur, alias oporteret quod uoces formarētur dum vnus alij loqueretur, locutio autem interior non est nisi cogitatio, ut patet per Anselmum & Augustinum: ergo in angelis non potest poni locutio, praeter cogitationem.

¶ 10 Præt. Auicenna dicit quod in nobis causa locutionis est multitudo desideriorum, quam constat ex multis defectibus prouenire: quia desiderium est rei non habitae, ut Augustinus dicit. cum ergo in angelis non sit ponere defectuum multitudinem, non erit in eis ponere locutionem.

¶ 11 Præt. Vnus angelus non potest alterius cogitationem cognoscere per essentiam ipsius cogitationis: cū non sit per essentiam intellectui eius praesens. ergo oportet quod per aliquam speciem eam cognoscat: sed angelus per seipsum sufficit ad cognoscendum oīa quae naturaliter sunt in alio angelo per species innatas. ergo eadem ratione per easdē species cognoscat omnia, quae uoluntate fiunt in alio angelo, & ita non uidetur quod in angelis sit ponenda locutio ad hoc, quod conceptus vnus alteri innotescat.

¶ 12 Præt. Nutus & signa non sunt ad auditum, sed ad uisum: locutio autem sit ad auditum: angeli autē conceptus suos mutuo sibi indicant nutibus & signis, ut dicitur 1. Cor. 13. in glo. super illud, si linguis &c. ergo non communicant per locutionem.

Quæst. disp. S. Tho. YY ¶ 13 Præt.

Magister 4. sent. dist. 1. 6.

In proximo. Super libro Phy. amc.

In lib. 13. de est dialogus de scientia inter med. & hūm.

Ansel. in 9. cap. 5. & 26. & Augu. in lib. de Magistro ca. 1. in 8. to. 1.

Gl. ord. ibi.

¶ 13 Præf. Locutio est motus quidam cognoscitivus virtutis: sed motus cognoscitivus terminatur ad animam. & non ad id, quod est extra. ergo per locutionem non ordinatur Angelus ad alium, ut ei suum conceptum demonstrat.

¶ 14 Præf. In omni locutione oportet manifestari aliquid ignotum per motum, sicut nos manifestamus conceptus nostros per sonos sensibiles: sed hoc in angelis non potest poni: quia angeli natura quæ est alteri angelo naturaliter nota, est infigurabilis: ut dicit Dionysius. & sic non potest in ea fieri aliquid, quo monstratur id, quod est in ea ignotum: ergo locutio in angelis esse non potest.

¶ 15 Præf. Angeli sunt quadam naturalia lumina: sed lumen ex hoc ipso, quod videtur, seipsum totaliter manifestat. ergo ex hoc ipso, quod angelus videtur, totaliter cognoscitur omne illud, quod in ipso est, & sic locutio in eis locum non habet.

SED CONTRA, est quod dicitur 1. Cor. 14. Si linguæ hominum loquar, & angelorum: sed frustra est lingua si non esset locutio. ergo angeli loquuntur.

¶ 2 Præf. Quod potest virtus inferior, potest superior secundum Boetium: sed hoc potest conceptum suum alteri homini revelare. ergo similiter angelus potest, hoc autem est eum loqui. ergo in eis est locutio.

¶ 3 Præf. Damasc. dicit, quod angeli sermone prolati sine voce tradunt subiunctivam voluntatem, & consilia. & intelligentias: sermo autem non est, nisi per locutionem. ergo in angelis est locutio.

RESPON. Dicendum, quod in angelis aliquem modum locutionis ponere oportet. Cum enim angelus secreta cordis non cognoscat specialiter, & directe, ut in præcedenti quaestione de cognitione angelorum habitum est: oportet quod unus alteri manifestet suum conceptum, & hæc est locutio angelorum. In nobis enim locutio dicitur ipsa manifestatio interioris verbi, quod mente concipimus. Quomodo autem angeli suos conceptus alijs manifestent, oportet accipere ex similitudine rerum naturalium, eo quod formæ naturales sunt quasi imagines immaterialium, ut Boetius dicit. Invenimus autem formam aliquam existere in materia tripliciter. Uno modo, imperfecte, medio modo inter potentiam, & actum, sicut formæ, quæ sunt in fieri. Alio modo, in actu perfecto, perfectione dico, qua habens formam est perfectum in seipso. Tertio modo, in actu perfecto, secundum quod habens formam potest communicare alteri perfectionem. Aliquid enim est in se lucidum, & alia illuminare non potest. Similiter & intelligibilis forma in intellectu existit tripliciter. Primo, quasi medio modo inter potentiam, & actum: quando scilicet est in habitu. Secundo, ut in actu perfecto quantum ad ipsum intelligentem: & hoc est quando intelligens actu cogitat formam, quam penes se habet. Tertio vero, in ordine ad alterum. & transitus quidem de uno in alterum est quasi de potentia in actum per voluntatem. Ipsa enim voluntas angeli facit, ut actualiter se convertat ad formas, quas in habitu habebat, & similiter voluntas facit, ut intellectus angeli ad hunc perfectius fiat in actu formæ penes ipsum existentis, ut non solum se, sed in ordine ad alium tali forma perficiatur. & quando sic est, tunc alius angelus eius cognitionem percipit, & secundum hoc dicitur alteri angelo loqui, & similiter est apud nos si intellectus noster posset ferri in intelligibilia immediate: sed quia intellectus noster a sensibilibus naturaliter accipit, oportet quod ad interiores conceptus exprimendos quedam sensibilia signa aptentur, quibus cognitiones cordium nobis manifestentur.

de Conso. p. 4. a med. illius.

de Conso. p. 4. a med. illius.

Q. præced. ar. 13.

In libr. de Trin. inter princ. & medium.

E AD PRIMUM ergo dicendum, quod verbum Gregorius potest intelligi & de corporali visione & de spiritali. In patria enim sanctorum corporibus glorificatis unus corporali oculo poterit videre intima corporis alterius, quod nunc non potest et inspicere in seipso quia corpora gloriosa erunt quasi peruia. unde ibidem Gregorius parat ea vitro. Similiter et oculo spiritali unusquisque que videbit an alius habeat charitatem & mensuram charitatis, quod nunc non potest scire aliquis de seipso. Non tamen oportet quod actuales cogitationes ex voluntate dependent unus in altero cognoscatur.

G AD SECUNDUM dicendum, quod conscientia alterius dicitur penetrari quantum ad habitum, & non quantum ad actuales cogitationes.

AD TERTIUM dicendum, quod silentium ibi ponitur locutionem vocalem qualis est in nobis, sed spiritali qualis est in angelis.

AD QUARTUM dicendum, quod signum proprie loquendo non potest dici aliquid, ex quo deveniat in cognitionem alterius quasi dicitur, & secundum hoc signum in angelis non est, cum eorum scientia non sit discursiva, ut in præcedentibus est habitum, & per hoc est in nobis signum fuit sensibilia, quia nostra cognitio que dicitur sua est a sensibilibus oritur: sed communiter possumus signum dicere, quod cumque notum in quo aliquid cognoscatur, & secundum hoc forma intelligibilis potest dici signum rei quæ per ipsam cognoscitur. & sic angeli cognoscunt res per signa, & sic unus angelus per signum alij loquitur, scilicet per speciem in cuius actu intellectus eius fit in ordine ad alium.

AD QUINTUM dicendum, quod quamvis in naturalibus quorum effectus sunt nobis magis nota quam causa, signum sit id, quod est posterius in natura, & de ratione signi proprie accepta, non est quod sit ut post posterius in natura: sed solummodo quod nobis præcognitum. unde quandoque accipimus effectus ut signa causarum, ut pulsus sanitatis: quandoque vero causas signa effectuum, sicut dispositiones corporum celestium signa imbrium & pluviarum.

AD SEXTUM dicendum, quod angeli ex hoc ipso quod se ad alios converunt, dum sunt in actu aliarum formarum in ordine ad alios, quodammodo ad alios excitant ad eis intendendum.

I AD VII. dicendum, quod angelus eodem ordine cognoscit omnia spiritualia: sed hoc quod est cognoscere per se vel per alterum non pertinet ad cognitionis speciem, sed magis ad modum accipiendi cognitionem: unde non oportet quod si unus angelus cognoscit naturam alterius angeli per seipsum, quod est locutionem alterius per seipsum cognoscat, quia cognitio angeli non est ita cognoscibilis alteri angelo sicut eius natura.

AD OCTAVUM dicendum, quod ratio illa procederet si forma intellectus angelici essent ita efficaces ad cognoscendum sicut sunt rationes rerum in Deo efficaces ad producendum: sed hoc non potest esse verum, cum nulla sit æqualitas creaturæ ad creaturam.

K AD NONUM dicendum, quod quamvis in angelis non sit locutio exterior, sicut in nobis, scilicet per signa sensibilia: est tamen alio modo, ut ipsa ordinatio cognitionis ad alterum exterior locutio in angelis dicitur.

AD X. dicendum, quod multitudo desideriorum propter id est causa locutionis, quia ex multitudine desideriorum sequitur multitudo conceptuum, quod non possunt nisi multis valde varijs exprimi. Aialia autem bruta habent valde paucos conceptus, quos paucis naturalibus signis exprimunt. unde cum in angelis sint multi conceptus requiritur et ibi locutio. Nec multitudo conceptuum

alia desideria requirit in angelis quam desiderii com-
municandi alteri quod ipse mente concepit, quod
desiderium in angelis imperfectionem non ponit.

Ad 11. dicendum, quod unus angelus cognitionem
alterius cognoscit per speciem innatam, per quam alium
angelum cognoscit, quia per eandem cognoscit omne
quod cognoscit in alio angelo. Unde quia cito ange-
lus se ordinat ad alium angelum secundum actum alicuius for-
mae, ille angelus cognoscit eius cogitationem, & hoc
quod dependet ex voluntate angeli, sed cognoscibilis
natura angelica non dependet ex voluntate angeli, &
ideo non requirit locutio in angelis ad cognoscendum
naturam, sed ad cognoscendum cogitationem tantum.

Ad 11. dicendum, quod secundum Augustinum, visus & auditus
solummodo exterius differunt, interioris autem sunt idem
in mente, quia in mente non est aliud videre & audi-
re, sed in sensu exteriori tantum. Unde apud angelum quod so-
la mente videtur, non differt audire & videre, sed tantum de lo-
cutione in angelo ad similitudinem eius quae in nobis fit.
Nonsensum auditum scientiam ab alijs accipimus, nutus
autem & signa hoc modo possunt in angelis distingui,
ut signum dicatur ipsa species, nutus autem ordinatio
ad alium, sed possibilitas haec faciendi dicitur lingua.

Ad 11. dicendum, quod locutio est motus co-
gnoscitivus, non qui sit ipsa cognitio: sed qui est co-
gnitionis manifestatio, & ideo oportet quod sit ad
alium, unde etiam Philo. dicit in 3. de Anima, quod
est lingua ut significet alij.

Ad 11. dicendum, quod essentia angeli non
est figurabilis figura corporali: sed intellectus eius
quasi figuratur forma intelligibili.

Ad 11. dicendum, quod lux corporalis manife-
stat se ipsam ex necessitate naturae: unde uniformi-
ter se manifestat quantum ad omnia quae in ipsa
sunt: sed in angelis est voluntas cuius conceptus ma-
nifestari esse non possunt, nisi secundum imperium vo-
luntatis, & ideo opus est locutione.

ARTICULUS V.

Utrum inferiores angeli superioribus loquantur.

Quinto quaeritur, utrum inferiores angeli superio-
ribus loquantur, & ut quod non, per glo. quae habet
1. Cor. 13. Si lingua & c. quae sic dicit, lingua
sunt, quibus angeli propositi minoribus significat, quod
de Dei voluntate primi sentiunt, ergo locutio quae est
actus linguae, ad solos superiores angelos pertinet.
¶ 2. Praeterea. A quolibet loquente fit aliquid in audiente:
sed ab angelis inferioribus nihil potest in superiores
ferri: quia superiores non sunt in potentia respectu
inferiorum, sed magis e converso: cum superiores
habeant magis de actu, & minus de potentia: ergo
inferiores angeli non possunt loqui superioribus.

¶ 3. Praeterea. Locutio supra cognitionem addit scientiae
infusionem: sed inferiores angeli non possunt ali-
quid infundere superioribus, quia sic in eos ageretur,
quod esse non potest, ergo eis non loquuntur.

¶ 4. Praeterea. Illuminatio nihil aliud est quam manife-
statio alicuius ignoti: sed locutio est in angelis ad
manifestandum aliquid ignotum, ergo locutio in
angelis est manifestatio quaedam, ergo cum angeli
inferiores non illuminent superiores, videtur quod
inferiores superioribus non loquantur.

¶ 5. Praeterea. Angelus ad quem fit locutio, est in potentia
cognoscens id, quod locutione exprimitur: per locu-
tionem autem fit actu cognoscens, ergo angelus loquens
reducit illum cui loquitur de potentia in actum: sed
hoc non est possibile inferioribus angelis respectu
superiorum, quia sic essent nobiliores, ergo non

loquuntur inferiores superioribus.

¶ 6. Praeterea. Quicumque loquitur alicui de aliquo igno-
to ei, docet ipsum, si ergo inferiores angeli loquan-
tur superioribus de proprijs conceptionibus quos
illi ignorant, videtur quod eos doceant, & sic eos
perficiunt, cum perficere sit docere secundum Dion.
& hoc est contra ordinem Hierar. secundum quem
inferiores a superioribus perficiuntur.

SED CONTRA, est quod Grego. dicit in 5. Moral.
quod Deus loquitur angelis, & angelus loquitur
Deo: ergo eadem ratione superiores inferiori-
bus, & e converso.

RESPON. Dicendum, quod ad evidentiam huius
quaestionis oportet scire qualiter illuminatio & lo-
cutione differant in angelis, quod quidem sic potest accipi. In-
tellectus enim aliquis deficit a cognitione alicuius co-
gnoscibilis per duo. Uno modo, per absentiam co-
gnoscibilis sicut dum non cognoscimus gesta praeterito-
rum temporum, vel aliorum locorum remotorum, quae
ad nos non pervenerunt. Alio modo, propter defe-
ctum intellectus, qui non est adeo fortis, ut possit
pertingere ad illa cognoscibilia, quae penes se habet
in primis principijs naturaliter notis, quas tamen non co-
gnoscit nisi roboratus exercitio vel doctrina. Lo-
cutione igitur proprie est, qua aliquis ducitur in co-
gnitionem ignorati, per hoc, quod fit ei praesens quod
alias erat sibi absens: sicut apud nos patet dum unus
refert alteri aliquid, quod ille non vidit: & sic facit
ei quodammodo praesentiam per loquelam: sed il-
luminatio est quando intellectus confortatur ad ali-

quid cognoscendum supra id, quod cognoscerebat,
ut ex dictis patet: sed tamen sciendum, quod locu-
tio potest esse in angelis, & in nobis sine illumina-
tione: quia quandoque contingit aliqua nobis ma-
nifestari per locutionem, ex quibus intellectus nul-
lo modo ad intelligendum magis roboratur: sicut
cum recitantur mihi aliqua historiae, vel cum unus
angelus alteri conceptionem suam demonstrat. hu-
iusmodi enim indifferenter possunt cognosci, &
ignorari ab eo, qui habet debilem intellectum, &
fortem: sed illuminatio semper habet locutionem
ad unam, & in angelis, & in nobis, nos enim secun-
dum hoc alium illuminamus, quod ei aliquid medi-
um tradimus, quo intellectus eius roboratur ad aliquid
cognoscendum: quod per locutionem fit. Similiter
etiam oportet, quod & in angelis fiat per locutio-
nem: superior enim angelus habet cognitionem de
rebus per formas magis universales. Unde inferior
angelus non est proportionatus ad accipiendum
cognitionem a superiori angelo: nisi superior ange-
lus cognitionem suam quodammodo dividat, & di-
stinguat, concipiendo in se illud, de quo vult illumi-
nare per modum talem, quo fit comprehensibile
ab inferiori angelo: & talem conceptum suum al-
teri angelo manifestando cum illuminat, unde dicit
Dionysius, 5. cap. Coel. Hierar. Vnaqueque intellectu-
alis essentia donata sibi a deo forma uniformem in-
telligentiam, provida virtute dividit, & multiplicat
ad inferioris dustricem analogiam, & est simile de
magistro, qui videt discipulum non posse capere
ea, quae ipse cognoscit per illum modum, quo ipse
cognoscit: & ideo studet distinguere, & multiplicare
per exempla: ut sic possint a discipulo comprehen-
di. Dicendum est igitur, quod illa locutione, quae illu-
minationi adiungitur, superiores solum inferioribus
loquuntur: sed secundum aliam locutionem indifferenter lo-
quuntur, & superiores inferioribus & e converso.

Quaest. disp. S. Tho. YY 2 A 2

Cap. 5. ecel.
Hierar. p. 1.
in titulo de
sacerdotum
perfectioni-
bus a med.
Lib. 1. Mora.
c. 5. in med.

Ar. 1. & 2. h.
ius quae.

Ante med. d.
ius.